

Lennätinvirkamies August Kärkkäinen (1886-1939)

Joensuu

II:n ryhmä¹

Johtaja: Suoninen, Juho

Miehistö:

1. Lätti, Kalle
2. Nykänen, Juho
3. Hirvonen, Taavetti
4. Lappalainen, Herman
5. Ahtinen, Jaakko
6. Kärkkäinen, Uuno
7. Lätti, Pekka

Toimivaan armeijaan!

27. päivän illalla maaliskuussa 1918 rautatien joensuulainen revii[sori] Björklund² soitti Antreasta, että siellä tullaan harjoittamaan lennätin- ja telefo[o]nilinjojen korjausjoukkue, mutta neljä harjoittajaa puuttuu. Kysyi minua. Puolestani lupautuin ja Keskusesikuntakin suostui, ehdolla, että olisin oleva aina vapaana heidän käytettäväkseen tarvittaessa. Tähän Björklund suostui myöskin!

28. päivänä tein kaikki valmistukseni. Helena tahtoi minun ottamaan tapaturmavakuutuksen 10 000 smk.³

29/III -18 aamulla ennen junan lähtöä tein tapaturmavakuutuksen 10 000 smk lehtori Smedsin toimistossa. Smeds tosin sanoi, että vakuutus olisi Johtokunnan hyväksyttävä, joka Helsingissä. Mutta väitti omaavansa Johtokunnan kirjelmän, joka valtuuttaisi hänet vakuutusten ottoon näinä aikoina ja että vakuutukset olisivat täysivoimaiset. Maksoin 70 smk ja lääkärihoidosta lisäksi 10 smk, siis yhteensä 80 smk. Kuitti Helenalla. Tapaturman sattua ilmo[i]tettava lääkärille kahdeksan vuorokauden kuluessa ja yhtiölle kolmen viikon.

Kello 12.30 jälkeen puolenpäivän juna läksi etelää kohti Matkaselkään: oli Arvi Nygren, jolta K:n punalahtarit salakavalasti ampuivat vasemman silmän ja haa??? (Ei saa selvää. Toim. huom.) eräitä haavoittuneita, urheita poikia Heinjärveltä päin Etelä-Karjalassa. He olivat olleet hoidettavana Joensuun sairaalassa pari päivää, mutta into rintamalle veti ja tahtoivat

² Knut Björklund, telegrafireviisori, Karjalan armeijan teknisen osaston teknikko.

lomalle kotiaan ja sieltä heti Viipuriin ponnistamaan. Jaloja poikia nuo. Laulellen aikamme kulutimme ja he kertoilivat yhtä ja toista kokemuksistaan.

Yöllä puoli 12 olimme perillä. Tapasin Yki Puolakan ja Björklundin. Yötä jossakin majatalossa.

30/III -18

Linjojen korjausjoukkueen kanssa työharjoituksia. Päivä hyvin kului. Eteläiseltä taivaanrannalta kuului silloin tällöin jymähdys.

Joensuulainen Ville Hämäläisen poika⁴ oli haavoittunut kranaatin kappaleesta. Tuotaessa Antrean asemalle junassa kuoli juuri asemalle saapuessaan. Viimeisinä sanoinaan oli sopertanut: ”Joensuusta.” Molemmat jalat olivat poikki.

31/III -18 Antrea

Pyhäpäivä ja lepopäivä. Immonen⁵ saarnasi aseman III l. (Toimittajalta: luokan?) salissa.⁶ Svinhufvudia odotellessa kello 3.20 jälkeen puolenpäivän saapuivat yksin juuri (?) Svinhufvud ja Castren. Sihvo⁷ ja esikunta vastassa ja asemavartiosto, runsaasti muutakin yleisöä. Svinhufvud hymyillen tervehdittyään Sihvoa piti lyhyenpuoleisen puheen sotamiehille. Sanoi tuovansa terveiset Senaatilta ja muilta rintamilta. Ihailleen mainittu Karjalan poikien urotöistä ja silloin myöskin majuri Sihvon nimi ollut ihailtu ja on.

⁴ Ylioppilas Erkki Hämäläinen, 19 vuotta.

⁵ Kyseessä on Kontiolahdella syntynyt Rääkkylän pitäjänapulainen ja Karjalan armeijakunnan sotilaspappi Robert Immonen. Tuttavallisesti mainittuna todennäköisesti henkilökohtaisesti tuttu mies, kuten hyvin monet muutkin, jotka jatkossa tullaan mainitsemaan. Sama opinahjo, vuonna 1865 perustettu Joensuun Lyseo, on yhdistänyt lukuisia tämän kirjan henkilöitä.

⁶ Antrean asema oli valkoisten hallussa.

⁷ Jääkärimajuri Aarne Sihvo, Karjalan armeijan komentaja.

Hän oli puhellut sotamarski Hindenburgin kanssa ja Hindenburg oli ollut suojea Suomelle. Apua annettu aseiden muodossa ja muutakin luvattu. Sihvo oli sanonut Hindenburgille, että ajan pitkään voitamme punaisen ruton, mutta jouduttaaksemme Etelä-Suomen vapautumista olisi toivottava Saksan apu, joka myöskin pian on lähellä. Toivotti onnea taisteluissamme.

Majuri Sihvo kehotti: ”Karjalan sotilaat, kolmenkertainen eläköön Senaatin puheenjohtajalle Svinhufvudille!” Joka myöskin voimakkaasti kohotettiin.

1/IV -18 Antrea

Pilvinen ja kolea päivä. Ruokalassa aamiaisella istuessani pöydässä tunsin jonkun tarttuvan takaa olkapäihini. Se oli Santeri Hirvonen, joka takanani hymyili. Kehotin hänet istuutumaan rinnalle pöytään ja tarttumaan palaseen, vaikka hän jo oli syönytkin kerran. Hän rupatteli yhtä ja toista. Olivat asunnossaan teetä juoneet. Kranaatti puhkaisi katon ja räjähti vinnillä. Kenellekään ei vahinkoa. Päivän taisteltuaan eräs joukko vetäytyi pois eräältä mäeltä ja punikit ampuivat mäkeä koko yön tykeillään sangen kiihkeästi. Kauan hän ei joutanut juttusille. Kiire rintamalle. Hyvästit – hartaasti puristimme toistemme käsiä.⁸

Illalla alkaen kello kuuden ajoissa ja jatkuen yöhön myöhään aina pikkutunneille taivas leimahteli etelässä ja jylisi ja mylvi hornan henget. Se oli epätoivoisan veripedon hermostunutta häntänsä pieksämistä. Ja verenjanolleen tyydytyksen etsimistä. Touhusi turha, sinä haisevan ryssän saastaisessa kainalossa, povella lepäilevä kurja kavereiden

⁸ Santeri Hirvonen oli Aukusti Kärkkäisen hyvä ystävä ja hänen toiseksi vanhimman tyttärensä, vuonna 1916 syntyneen Helvi Kaarinan kummisetä. Hirvonen toimi komppanianpäällikkönä Karjalan rintamalla.

siltasaarelaisten sakki ja heidän hännillä heiluva ”ryysyköyhälistömme”! Tosiaankin, ”ryysyläinen” olet sinä köyhälistömme sielu!

Meitä suuri Luoja auttaa. Punahurttien tykkien kuulatkaan eivät meihin osu. Ne eivät tahdo sattua viattomaan valkoiseen mieheen, jota odottaa suuret tehtävät suuressa Suomessamme!⁹

2/IV -18 Antrea

Tavallinen päivän alku. Aamuteelle mennessäni kello kahdeksan ajoissa huomaa lanko-Mikon seisoskelevan aseman odotussalissa. Hoihkasin ”Hei Mikko!” Hiukan hämmästyneenä hän katseli minua varustuksineni ja viimein virkkoi ”no mitäs sinä!” Ka mitäs minä, niin kuin näkyy! Ja sitten selittelin asemani. Monet taistelut hän oli kokenut. Varkaudessa ollut. Ja sieltä lähtien Antrean rintamalla tiukemmissa paikoissa.

Varkaudessa hän oli ollut yksi niistä kymmenestä, jotka olivat tulitikuilla sytyttäneet sahan palamaan veripunikkien kiivaasta tulesta huolimatta. Nyt hän oli saanut parin viikon loman ja oli menossa Savonlinnaan.

3/IV -18 Antrea

Hiljainen työpäivä. Ulkoilmassa itsensä hoitelua. Tunnenkin voimistuvani.¹⁰

Keskipäivällä akkunat tärisivät veripunikkien tykkien jyskeestä. Ahvola oli tulen keskuksena.

Tuloksesta voi sanoa, että paljo[n] porua, vähä[n] villoja!

⁹ Sotapropaganda oli molemmilla puolilla hyvin voimakasta. Sanoja ei säästetty. ”Takki auki” –asenteella menttiin? Omia pelkoja mahdollisesti lievennettiin myös.

¹⁰ Onko Aukusti ollut sairaana?

4/IV -18 Antrea

Pilvinen ja surullinen päivän alku. Illemmalla taivas vettä itki. Itki veripunikkien syntein saastaisuutta ja suuruutta, sillä tuomion kellot jo soivat.

Berliinistä tuli tieto, että saksalaiset astuneet jossakin Suomen mantereelle Hallituksemme suostumuksella.

Siinä se. Uskotkos nyt sen sinä Jukka Mutanenkin. Hävisit vedon. Nyt sinun olisi syötävä se hiukan äitelä ateria, jonka vanhoit syöväsi silloin, kun saksalaiset tulevat tänne Suomeen.

Siinäähän sitä olikin päivän uutisiksi.

Tänään ammuttiin kolme ryssäläistä vankia, Raudusta saatuja.¹¹

5/IV -18 Antrea

Aamu sumuinen ja luulin selkiävän päivänpaisteeksi. Koko päivän olikin synkän pilvinen.

Likainen keli. Kengät aivan likomärkänä.

Kerrottiin: saksalaiset maissa Hangossa ja Turussa.

Raudun asema vallattu. Tuhat vankia, yli 20 konekivääriä, tykkejä ja muuta hyvää.

Suomalaiset lentäjät, kuopiolaiset Saastamoinen ja Schernin ja tanskalainen ?¹² kokoilevat koneitaan. Arvellaan ilmojen teitä tulevan toisiakin lentäjiä hetimiten.¹³

¹¹ Kuka/ketkä ampuivat? Minkä nimisiä vangit olivat?

¹² Tässä päiväkirjan kirjoittaja itse on jättänyt kysymysmerkin ja tyhjän kohdan.

¹³ Pommituslentäjät-teoksessa kerrotaan näistä lentäjistä.

Eräs juttu. Jo monta päivää sitten jossakin Ahvolan suunnalla verikaartilaiset olivat järjestäneet tanssiaiset majapaikkaansa. Tanssijoita tuvan täysi. Naisiakin riittävästi. Meidänkin pojat joutuivat ilopaikoille. Neljä käsikranaattia heittivät ikkunoista säästykseksi. Ei yksikään sisässäolijoista jäänyt vaikeroimaan. Kaikki he pääsivät tuonen tyttöjen tanhuville.

Tänne tulleissa ruotsalaisissa lehdissä selostetaan sotaväkemme johtomiehistä. Nimet harvennetuilla kirjaimilla. Yksin Sihvon nimi on tavallisella tekstikoolla ja mainittu, että peloton koulupoika. Sen sijaan muista, jotka kaikki ruotsalaisnimisiä pitkästi pakistu.

Jo herää suomalaissumme ruotsalaisuutta vastaan. Sihvoa kohdannut ylenkatse on samaa meitä suomalaisia ja karjalaisia kohtaan.

Varokaa te ennen kermassa kelluneet ruotsikot. Teidänkin aikaanne on vielä tuleva. Ei puna[i]nen meitä orjuuta, ettekä te halpamaiset ja ahneet ruotsalaiset meistä tule enää hyötymään!

6/IV -18 Antrea

Aamulla sateli lunta. Päivemmällä kirkastui kauniiksi päivänpaisteeksi. Herttainen iltapäivä.

Surullinen viesti: Veikko Raatikainen kaatunut Joutsenossa.¹⁴

Ylipääällikkö kenraali Mannerheim saapui illalla kello kahdeksan Antreaan. Asemalla vastassa vartiosotaväki Antreasta. Mannerheim ensin aikoi mennä päämajaan ????. Muutamia askeleita otettuaan kääntyi takaisin, otti taskustaan paperin, joka oli päiväkäskey Karjalan

¹⁴ Ylioppilas Paul Veikko Raatikainen, joensuulainen pataljoonanpäällikkö. kaatui Jänhiälässä 5.4.1918.

armeijalle ja jossa sitä kiitettiin kunnostautumisesta. Hän luki tuon päiväkäskyn. Kukaan ei hurrannut. Luettuaan käskynsä hän poistui päämajaan.

Silloin hänen vaununsu kuljetettiin hiukan eteenpäin ja niissä olevat venäjänkieliset kirjoitukset tervattiin! Siis täällä toimitettiin noiden kenraalin vaunujen puhdistaminen ja niistä ryssän leiman poistaminen.

Sivumennen sanoen Mannerheimilla kuului olevan ryssäläinen ovenvartija.

Kello 10 Mannerheim läksi Antreasta pohjoiseen.

7/IV -18 Antrea

Kaunis keväinen päivä koko päivän.

Karin Konstan tapasin.

Punikkien puolelta ei kuulunut yhtään tykinlaukausta. Paitsi illalla tuossa puoli kymmenen tienoilla jyräyttelivät noin kymmenkunnan kertaa.

Kerrotaan: eräs meidän pojista vakoili yhtenä yönä punikkien asemat. Toisena yönä hän meni taas ja heitti kaksi käsipommia taloon, joka täynnä verihurtteja syömässä. Sen arvaa mitä siitä seurasi, kun tuollaiset maustimet sekoittuvat herkkuihin! Poikamme juosta pinnisti takaisin minkä koivista pääsi ja ylen hengästyneenä saapui leiriimme. Tapaus sattui Pihkalajärvellä 8-9 kilometriä Ahvolasta etelään. Lähellä Porinkylä.

Illalla päättelin lähteä kotona käymään ja kun ei kiireempiä töitäkään ollut tiedossa, valmistauduinkin matkalle Joensuuhun.

8/IV -18 Antrea

Heräsin jo kello viisi aamupuoolella. Niin hiljainen ja rauhallinen aamu. Vuoksi tuossa asuntoni alla virtailee tyynenä ja ylevänä – pelotonna.

Punapirut ovat hiljaa. Kai odottelevat tilanteen kehitystä ja punovat juonia poikiemme pään menoksi! Tahi jo huomaavat taistelunsa turhaksi ja valmistautuvat antautumaan. Ja vielä – ehkä ovat vieneet joukkonsa täältä muille rintamille – alkanevat jo joukkovaelluksensa sinne mistä ovat aatteetkin ahmineet viime aikoina. Jos niin – niin,
lykkyä tykö!

Kello puoli kymmenen aamupäivällä läksin porhaltamaan kotia kohti.

Elisenvaarasta liittyi mukaan vaunu, jossa Tampereella kaatuneen Sampo Ruuthin ruumis.

9/IV -18 Matkalla Antreasta Joensuuhun

Kotona kello seitsemän iltapuolella. Matka sujui kompastuksitta ja muilta kurveilta.

Sampo Ruuthin¹⁵ ruumis tuli samalla junalla Tampereelta vanhimman veljensä saattamana, joka oli erittäin suuttunut Tampereen ruumispäällikön, sangen juopon lurjuksen päälle asioiden kurjan huoltamisen tähden. Ruuth oli kerran uhannut tuon konnan ampuakin, ennen kuin sai tolkun miehestä.

10/IV -18 Joensuussa

Veli-Antti ilmestyi unissani yöllä. Hän oli tullut Joensuuhun. Sanoin, että jos olet puna[i]nen, älä asettaudukaan kotiin. Isä ja äiti kiroovat sinut. Vakuutteli olevansa punataudista vapaa.¹⁶

Veikko Raatikaisen ruumis tuotiin Joensuuhun.

¹⁵ Piirilääkäri Onni Ruuthin poika, Joensuun lyseolainen Sampo Ruuth kaatui Messukylässä 28.3.1918. Ikä: 18 vuotta.

¹⁶ Aukustin veli, Antti Kärkkäinen, oli syntynyt Joensuussa 28.10.1890. Hän oli mahdollisesti liittynyt punakaartiin.

Lavola asemalla sikahumalassa ja kuuleman mukaan useat ratsujääkärimmekin olivat humalaisina kaduilla ja kuhertelevat rouvien kanssa!¹⁷

11/IV -18 Joensuussa

Taaskin velimies näyttäytyi minulle unissani, mutta en muista missä tilanteessa.

Matkalla Joensuusta Antreaan

Jo teki mieleni Antreaan takaisin. Haluni mukana suurten tapausten alkaessa. Matkaseura oli sangen mieluinen.

12/IV -18 Antrea

Suloinen kevätpäivä!

Iltapäivällä tykistöemme paukutteli Hannilassa. Sen ääni tuntui rinnassa riemukkaalta. Kuin itse olisi siellä!

13/IV -18 Antrea

Tykistöemme jyskytteli koko yön ja aamulla joukkomme edennyt Hannilan suunnalla useita kilometrejä. Verihurtteja maassa kallellaan läjittäin. Tykki ynnä muuta vallattu.

Lentokoneemme niin kauniisti liitelivät punikkien puolelle. Nautinto niitä nähdä.

Eräs sattuma. Taistelussa sattui verihurttien dumdum kuula erään poikamme patruunavyöhön räjähtäen ja tuottamatta mitään vahinkoa muuta kuin että vyö paloi piloille.

Tuostapa poikamme ei milläänkään. Eipä hän sillä päässyt. Heti sattui häneen toinenkin

¹⁷ Ratsujääkäriyrykmentti oli perustettu Joensuussa 1918. Rykmentin muistomerkki sijaitsee Joensuun ev.-lut. pääkirkon vieressä. Aukusti puolestaan oli vannoutuneita raittiusmiehiä ja häntä on alkoholin käyttö selvästi ärsyttänyt. Mikä oli alkoholin osuus tässä sodassa?

dumdum kuula rintaan – ja taskussa olevan kellon kohdalle. Kuula räjähti kelloon, särkien sen palasiksi, mutta pojalle ei mitään tehnyt.

Nuori urho: Joukkomme valtasivat kukkulan N 56 Hannilan luona, josta punikit hallitsivat Ahvolaa. Punikit tekivät vastahyökkäyksen suurin joukoin ja joukkomme aikoi peräytyä. Joukkueenjohtajat jo pakenivat! Silloin varaväessä oleva mekaanikko Y. Puolakan nuorempi veli syöksyi miehiä vastaan kivääri ojossa. ”Ammun joka ainoan, ellette pysähdy.” Ja tosiaankin miehet säpsähtivät ja jäivät paikoilleen. Punaryssä torjuttiin verisesti.

Nuori sankari sai päällystön kiitokset.

Tampereelta kertoi Kuopiosta olevan revi[i]sori Gustafsonin veli, että siellä tavattu pieni lapsi pöytään naulattuna käsistään ja leipäpala [laitettuna] suun eteen kauaksi, ettei pieni ylettänyt sitä syödä! Mitä tuon johdosta tehtävä punahurtille. Mitkään kidutukset eivät kylliksi.¹⁸

14/IV -18 Antrea

Ikävänpuoleinen päivä. Melkein aina pilvessä.

Ei jyskä punikkien patterit tänne kuuluen kuten tätä ennen.

15/IV -18 Antrea

¹⁸ Onko lukijalla tietoa tällaisesta tapauksesta Tampereen seudulta? Sekavissa oloissa huhut kiersivät hämmentämässä tunnelmaa entisestään. Asiat kärjistyvät, syntyy koston kierre! Mikä muuten oli lehdistön vastuu tuona aikana?

Yöllä ollut hiukan pakkasta. Lätäköt hienon jään peittämät. Muuten koko päivän kaunis aurinko.¹⁹

Laitoimme lentäjille kuntoon telefo[o]nijohdon.

Kaksi lentäjäämme liiteli verihurttien puolelle, jotka ampuivat niitä kranaateilla osumatta.

Luin taivaalta räjähtäneitten kranaattien muodostamia somia pieniä pilviä 36. Pilvettömällä taivaalla olivat kuten valkeat kananpoikaset vihreällä pihamaalla.

Jo muutamia päiviä sitten Kuopiossa huhunneet, että punaryssät antautuneet Helsingissä.

Tänään tuli tänne virallinen tieto, että Helsinki vallattu rajujen katutaistelujen jälkeen. Siis punaryssät eivät ilmaiseksi anna voittoa saksalaisillekaan.

16/IV -18 Antrea

Yöllä ollut hiukan kylmää. Lätäköt jäässä. Aamu viileän kaunis aurinko.

17/IV -18 Antrea

Kaunis päivä. Ruokakin parempaa ja muutenkin päivä ilo[i]sesti kului!

Tapasin tuttaviani: Kusti Asikaisen, Jalmar Raatikaista²⁰ (haavoittunut) katsomaan ja noutamaan menossa, lehtori Levälähdén²¹ Joensuusta ja mekaanikko Kokin Viipurista.

Lentäjämme liitelivät ”korkeimmissa piireissä”.

Tänne ei enää kuulu punarosvojen tykkien mylvinä.

¹⁹ Aurinko on tässä kohtaa ilmaistu lyhyesti rinkelalla, jonka sisällä piste. Aukustilla on samanlaisia merkintöjä myös kalenterissaan, ts. aurinkoinen keli ilmaistiin näin.

²⁰ Komppanianpäällikkö Hjalmar Raatikainen, joensuulainen jääkäri.

²¹ Joensuun Lyseon voimistelunopettaja, Kustaa Emil Levälahti.

18/IV -18 Antrea

Pilvinen kolea päivä.

Radan ylikäytävän sotilasvahti käski erään muijan seisahtumaan tarkastaakseen hänen paperinsa. Eukko meni vaan ja purisi jotakin. Vahti lauka[i]si ilmaan, akka pyllylleen ja seisahtui. Näytti paperinsa, eivät kunnossa ja mars eteenpäin edellä tarkastusasemalle. Sitten perästä päin huomasin saman akan kulkevan samaa tietä.

Sankarihautojen ääressä Helena Luoma (suomennos)

1. Älköönpä uhrein määrä niin tuskainen painako mieltä, ei vaiva viimeinen! Kuoleman jälkehen uus huomen koittaa.
2. Väistyivät vuodet laineitten lailla vaan, keväinen lämpö häipyi kuin unelmaan, helmahan synnyinmaan hiljaa oi vaivu.
3. Taistelut taukoo rannalla rauhan maan. Siunattu siemen elohon nousta saa, kalleinta jalompaa (Mitä? Toim. huom.) se kantaa.

Revi[i]sori Valentin Tsc (Nimestä ei saa selvää. Toim. huom.) ff antoi minulle kaksi jotenkin ehyttä neljän tuuman srpnellia. Kiitos hänelle. Hän kertoi uhkarohkeista miehistä. Eräs oli asettautunut kivelle tupakoimaan ja kerskunut vetelevänsä savut rauhassa. Ykskaks mies pyllähti kiven juureen äänetönnä, hengetönnä. Toinen virkkoi: Kas, siinä sinulle tupakat!

Illalla kello kymmenen tienoilla sateli räntää.

Srapnellit²² kerätty kukkulalta N 9 Aapo Könösen mäeltä Ahvolassa 14.4. -18.

²² Srapnelli oli tykistön (ilmassa) räjähtävä ammus.

19/IV -18 Antrea

Kylmänpuoleinen aamu ja päivä muukin sen mukainen.

Asemalla näin aamupäivällä Arvi Grönbergin. Hiukan viluissaan. Ei mitään tiennyt Vilho Levästä.

Otto Leppänen, Lauri Riepponen, Taneli Kärkkäinen, Väinö Savolainen.²³

Rautalammilla 14.4.1918 Rolf Roschier

1. Ken myrskyissä ohjaa elomme purren. Me vaieten vastaamme, seisomme surren. On monta jo suistunut surman rantaan. Käy viimeinen retki soturihautaun.
2. Kevätkukkaset nousevat nuoreen nurmeen. On kentillä paljon kukkia hurmeen. Moni poimiva niitä on ystävälleen. Monen ystävä koskaan ei palaja jälleen.
3. On kaipaus kaunis, on suloista surra, kun muistot ei raskaina mieliä murra, vaan nostavat aatokset notkoista huolen, päin korkeutta tuskien tuolle puolen.

20/IV -18 Antrea

Sumuinen lämmin aamupäivä. Kaunis aurinkoinen päivä.

²³ Nämä miehet lueteltu näin; tässä ei heistä muuta mainintaa.

Olimme telefo[o]nilinjan vedossa Antrean kirkonkylään. Noin kello 10 - kolme päivällä oli helvetillinen jyske ja pauke kukkulalla 56 Laurilassa Hannilasta itäänpäin. Maa tärisi ja ilman ääret huusivat ja ulvoivat. Kiväärinpauke kuin äkä[i]sellä tulella rokkapadan ropina.

Yhdeksän joutsenta lensi pohjoiseen päin.

21/IV -18 Antrea

Erittäin kaunis päivä.

Vedimme telefo[o]nijohdon Antrean kirkonkylään kuusi kilometriä asemalta.

Eilen punapirujen kauhea tuli tulokseton. Kukkula 56, jota pommittivat ja sakeasti hyökäten koettaen vallata, jäi kuin jäikin meille. Poikamme kertoivat, että joka ainoa heidän ampuma kuula kaatoi miehen. Ja kun yksi ryssä kaatui, kaksi jo astui sijaan. Kaikki suistuivat suulleen mättäille. Se oli heinänniittoa.

Joutsenia, kolme kappaletta, lensi pohjoista kohti.

Sankarille, uljahalle ikikiitos soi.

Työnsä jalon täyttäjälle lepo, rauha suo.²⁴

22/IV -18 Antrea

Kaunis päivä. Koillistuulta.

Lähetin repun kotiin ja siinä kaksi srappnellin kuorta.

Täällä maat melkein sulat. Metsissä vielä hiukan lunta.

²⁴ Runon tekijästä ei merkintää. Ei kai vaan päiväkirjan laatijalla itsellään ole runosuoni sykkinyt?

23/IV -18 Antrea

Erittäin kaunis päivänpaisteinen päivä.

Tapasin Santeri Hirvosen. Sanoi tuoneensa minulle korin pakaassissa, mutta lipulla emme saaneet. Ei löytynyt sitä lainkaan asemalta.

Helenan kirjeenkin sain. Raskassävyinen.²⁵

Ryssän lennättimen entiset ja nykyiset meka[a]nikot ja revi[i]sorit hioivat minulle hampaitaan. Heidän joukkonsa määrätty Kiviniemeen. Eivät olisi lähteneet. Luulivat minun juonineen heille tuon, että eivät pääsisi ensi joukkojen mukana Viipuriin!

Kokki, vanhempi meka[a]nikko, ensin tervehti minua, että mitäs ”verenimijälle” kuuluu. Luulin asian leikiksi ja sanoin, että hyvin vaan, kun vatsakin täynnä ainetta, josta verta muodostuu (tulin juuri ??lta²⁶).

Hän jatkoi jotain, että Björklund moittinut hänen linjatyötään. Sanoi minunkin niin tehneen. Myönsin, että hänen työssään moitteen syytä. Rupesi haukkumaan, että hän niin ja niin paljon linjoja vetänyt, en muka kompetentti asiasta puhumaan varsinkaan moittien häntä. Kuulin paljon matkustelleen kaupungeissa eikä vaan hyvässä Joensuussa, kuten minä. Sanoi tietävänsä, miten käyttäytyä ja puhua (kun huomautin, että näin ihmisten ilmoilla emme rupeaisi äänekkäästi väittelemään).

Eräs sotilas nykä[i]si nyt minua hihasta ja vei erilleen kysyen, onko tuo puhuja entinen punakaartilainen! Niin siis syrjäinen²⁷ käsitti herran esiintymisen!

²⁵ Vaimon elämä lienee ollut huolia täynnä: sekä aviomies että veli, Mikko Heino, mukana sodassa.

²⁶ Tuossa kohdassa näyttäisi lukevan ”pudiselta”, mutta merkitys ei avaudu tämän kirjan toimittajalle. Avautuuko lukijalle?

²⁷ Sivullinen? Hauska vanhanajan ilmaus?

Toinen hieno herra, Pieksämäen revi[i]sori Jäger Malm ?²⁸ mulkoili minulle rilliensä takaa, että olin häntä haukkunut kahvilassa ”verenimijäksi”. En muistanut ensin, mutta sitten asia selveni minulle. Tuolla kahvilassa Yki Puolakka istui ja joi noiden herrojen kanssa. Joku heistä maksoi kaikkien puolesta, mutta kumminkin peri itse kunkin osan jälkeensä. Yki siinä kiroili huvikseen ja minä leikilläin hänelle toka[i]sin, että nytpä satuitkin verenimijöiden pariin (”verenimijää” leikillisessä puheessa useen on tapa käyttää meikäläisten kesken verestääksemme muistoja sosialisteista).

Siitäkös tuo rilliherra varsinkin oli syämmistynyt. Hän huomautti sen olevan kaksintaistelun syyn. Sanoin vastaavani sanoistani. Ja halukas heidän kanssaan vuoronperään sana- ja nyrkkisotaankin!

Nuo arvelivat, varsinkin Kokki, että he kaksi kilometriä kävelevät siihen kuin minä pyörähdän! Olisinpa tosiaankin tahtonut tuon nähdä! (Olenhan vanha voimistelija, urheilija ja vanha tappelupukari.)

Herrat tuntuivat olevan ruumiillisesti köykäistä tekoa. Suun tolkuttomat sanat vaan mahtavuutta koettivat näytellä.

Jupakan aikana tuli siihen Nestori K.²⁹ Ja hänen kanssaan läksin pois sanoen herroille, että jos luulevat olevan selvittämättömiä asioita kanssani, tulkoot ”Lennättäjän” palstoille pakinoille, että väittelyt pysyisivät asiallisimpina.

23/IV -18 Antrea

²⁸ Päiväkirjassa nimeen Malm liitetty kysymysmerkki.

²⁹ Kelloseppä Nestori Käkelä, Joensuu.

Erittäin kaunis päivä. Mitään poikkeavaa tavallisuudesta ei ollut.

Kohtaloansa ei voi välttää.

Hannilan asemalla seisoskeli eräs tykkimies panssariveturin³⁰ luona. Hänen toverinsa kehottivat häntä mukaan tulemaan lepäämään. Ei sanonut vielä lähtevänsä, vaan katselevansa ampumista. Tuttavat tytötkin pyytelivät häntä hiukan huvittelemaan, kun hän nyt sattui vapaana olemaan. Ei viehkeät silmätkään saaneet häntä poistumaan paikaltaan. Hän sanoi vaan hiukan katselevansa ja ei vielä viitsivänsä lähteä. Verihurtat ampuivat viidennen kerran, jo kuudennen, seitsemännenkin, eivätkä saaneet mitään vahinkoa aikaan. Ilmaa halkoi jo kahdeksas srpnelli. Ja kuin sitä odottaen poikamme vielä vaan seisoi paikoillaan ja katseli. Tuo kahdeksas oli häntä varten. Sattui, saapui odottajan luo. Tuhon toi. Tuon monessa taistelussa lämmenneen tykkimiehemme piti joutua tuonen maille noin jonninjoutavassa tilanteessa. Hän odotteli jo ennalta määrättyä kohtaloaan.

25/IV -18 Antrea

Erittäin kaunis aamupäivä.

Matkustimme. Hannilassa³¹ kello 7.20 illanpuolella. Saimme hiukan sotasaalista. Langat useasta kohti poikki. Jonkun pylväänkin oli srpnelli särkenyt.

Linja Hannilasta noin neljän kilometrin pituudelta aivan rikki.

³⁰ Panssarijunat tuntuivat olleen suurta huutoa tuohon aikaan, sodan molemmilla osapuolilla. Junille annettiin nimiäkin.

³¹ Markus Lehtipuun Karjala-oppaassa mainitaan, että Hannilan asemarakennus on säilynyt koskemattomana, samoin puoli tusinaa muuta suomalaisrakennusta (tuolla alueella).

26/IV -18 Linjalla Hannilasta Viipuriin päin 1 km³²

Kaunis aamu. Autioita taloja. Akkunat rikki. Kuulia löytyi maasta. Siellä täällä kuoppia.

Rikkinäisiä kranaatteja, srapnelleja.

Hävitetty talo kaksi kilometriä Hannilasta oikealla. Asuinrakennus kokonaan palanut.

Uuneista tyngät. Ulkokuone aivan yhtenä roskakasana. Kranaatin kappaleita. Tervatynnyri rikki ja vuotanut maahan. Rukki koivun juurella.

Tuhkassa talouskalujen jätteitä. Sauna vaan ehyt.

Aura odottamassa kiven juurella. Sen luona srapnelli.

Pellot ympärillä suurilla kuopilla. Läävän kivijalkakin murtunut ja maahan pudonneen kiven päällä istui kranaatti. Rikkonaisia (?) kärrin pyöriä kaatuneen kotikoivun juurella.

Purolla silta räjäytetty ja samaan rykelmään veturi, joka purossa kupeellaan. Sen ?? päälle tuettu väliaikainen silta. Veturin luuranko 10 metriä kauempana.

27/IV -18 Kavantsaassa

Asemalle tullessa rataa kahden puolen kaksi tykkiä ?? (Toim. huom. Vaikeuksia saada selvää.).

Tulipalon jäljet: Käry, avuttomia talojen piippuja, palaneitten vaunujen luurankoja (noin 80-90), eräitä niistä pois vetivät, pyörät pitkään voi voi!

Perunoita, kauroja poltettu!

Ampumatarvikkeita tuhottu paljon.

³² Lyhenne kilometri on muualla päiväkirjassa aina muotoa klm. Toimittajalla eli editoijalla on paikka paikoin pieniä kysymerkkejä, että mitähän kirjoittaja olikaan tarkoittanut. Päiväkirja on enimmäkseen hyvällä käsialalla kirjoitettu, mutta kiireen tunnun huomaa toisinaan myös.

Tulijan ottavat vastaan mahtavat tykit (vio[i]tettu). Possun pää!

Jätteet savusivat. Puusta otin srpnellin (?? Toim. huom. Ei saa selvää.) laitteen. Linja aina maahan revitty asemalla.

Kavantsaaresta ajoimme suoraan Karisalmelle. Linja aivan kunnossa. Hevosen raato eräässä vesilätäkössä.³³ Asema näytti olevan kunnossa. Punikkien varastomakasiinista pojat saivat ilma[i]sta tupakkaa. Eteenpäin vaan.

Vielä samana päivänä Taliin. Linja rikki vasta asemalla. Yövyimme asematalon eteläpään nurkkakamarissa akkuna radalle. Tykkien jyrinää. Vankeja luetteloiitiin.³⁴ Sotaväkemme vilkasta liikettä. Asemarakennuksen ikkunat rikki; asemapylväs kranaatin kaatama. Näin pimeässä nähden ei asema liioin vaurioita nähnyt. Silta makasi purossa.

Asematalon pohjoispäätyssä kilpi:

Jääkäripataljoona 7 Mikkelistä valloitti tämän aseman 24.4.18.

28.4.18³⁵Tali

Aamupäivällä sateli vettä.

Kävin Tammisuolla³⁶ pumppuvaunulla. Pakolaisia tuli vastaan. Kertoivat: Talostamme kuoli eräs vaimo srpnellin tuhoamana. Pakenemme turvaan.

³³ Talvi- ja jatkosodassa sekä Lapin sodassa menetettiin tiettävästi yhteensä 22 429 hevosta. Monikäyttöistä suomenhevosta on viime vuosina muistettu roolissaan sotahevosena. Mikä voisi olla sisällissodan uhriluku hevosten osalta?

³⁴ Onko luettelo tallessa? Keitä vankien joukossa oli?

³⁵ Päiväkirjan päiväykset tähän saakka huhtikuussa muotoa IV.

³⁶ Tammisuolla sijaitsi valkoisten huoltokeskus.

Edellinen yö kurjanpuoleinen. Lasittomassa huoneessa oli kylmä. Odotussalissa lattialla viruskelin miesten kanssa. Unesta ei puhettakaan. Usein yöllä kävin katselemassa palavan Viipurin synnyttämää hohdetta taivaanrannalla. Tykkimme kauheasti ulvoivat konekivääriemme alati rätsättäessä. Se vasta telmettä oli.

29/IV -18 Matkalla Talista Viipuriin

(Jotain repun hakemisesta, ei saa selvää. Toim. huom.) Noin kello 11 olin Talissa taka[i]sin. Heti lähdimme ensimmäisellä junalla Viipuriin päin, kun pantsari tuli Viipurista päin, ilmo[i]ttaen rata selvä. Tammissuolla hiukan odottelimme tietoja radasta.

Tammissuolla eräs mies tiellä kyselee esikuntaväkeä, myöhemmin sotilaat toivat hänet vangittuna erään lautataapelin alta. Aikoivat kuljettaa toisen luokan vaunussa Viipuriin. Pojat murisivat tuota huomaavaisuutta. Pantiin härkävaunuun härmäläisten pariin. Junan lähdettyä kuului laukaus, heti toinen. Arvasimme härmäläisistä! Kun tarkkaamme, härmäläiset potkivat ruumiin ulos radalle.

Viipurissa kello kahden-puoli kolmen tienoissa. Heti linjoja korjaamaan.

Aseman luona noin puoli kilometriä ojan varrella eräs punikin ruumis. Maantien luona toinen vatsallaan. Edellinen selällään jalat melkein vedessä, katse taivaaseen päin.

Linjat saimme kuntoon kahden tunnin kuluttua.

Ajoin partani. Sedän luo.³⁷ Mennessä löysin punikin (Minkä? Toim. huom. Ei saa selvää.). Täti ensin ei tuntenut. Setä heti tuns. Iloa ja mielihyvää. Kahvit ja voileivät. Juteltiin, ja kaikki he voineet erittäin hyvin olosuhteisiin nähden.

Kello puoli kymmenen läksin yöpuulleni vaunuun.

³⁷ Sedän, kenen sedän luo? Parranajo maksoi tuohon aikaan markan.

Pilvinen päivä ja kylmä, tuulinen.

Leipäkorikin löytyi Antrean asemalta (Toimittajalta: Tämä kohta mahdollisesti jatkoa aiempaan.) Sisässä erään tuntemattoman kirje, jossa hän sanoo ottaneensa korin asemalta muka nimen yhtäläisyyden vuoksi. Ei ollut mitään ottanut.

- 1) Antrean ruokalan kaapista kirje, jossa eräs A.K. pyytää minun tulemaan luokseen erään tärkeän asian tähden ja neuvoo tien asuntoonsa. Ihmettelin: Olisiko joku seikkailu kysymyksessä. Jos olisi ollut aikaa, olisin mennyt. Päätin toiste mennä.
- 2) Nyt minulle selvisi tuon kirjeen tärkeä asia. Hän, tuntematon, tietysti tahtoi kotoaan antaa korin ja selvittää asiaa. Kun minä en niihin aikoihin 23. päivä enää ollut Antreassa, niin odotettuaan toi korin asemalle takaisin. Ihmettelen, että asemalta sai ilman paka[a]ssilippua, joka minun taskussani. Asemalla eivät siis asiat järjestyksessä.

30/IV -18 Viipurissa

Aamupäivä kylmä ja tuulinen. Lumuhiutaleita.

Viipuri ei näytä olevan kovinkaan kärsinyt sodasta. Kurjalisto itse oli sytyttänyt Kolikkoinmäen köyhien asunnot.³⁸

Kirous! Ruotsalaiset kansallisliput liehuivat asematalon julkisivuilla. Ja suomalaiset vaan ratapihan puolella!

Kuulin: eräs vahti salaa ammuttu.

³⁸ Mitenkähän oli... Eikä tykkituli pikemminkin?

1/V -18 Viipurissa

Kaunis paisteinen päivä. Kylmä pohjoistuuli.

Ensi töikseni menin veli Antin entiseen asuntoon.³⁹ Otin huostaan hänen tavaransa. Hän itse sodan alusta ollut rintamalla. Haavoittunut jalkaan ja korvaan. Kolme viikkoa hoidellut haavojaan. Sitten taas ajettu rintamalle. Eräs hänen toverinsa tavannut hänet viimeksi 14/IV Ahvolassa. Toiminut silloin esikunnan sihteerinä mukamas. Eino Kaartinen kertoi tavanneensa hänet noin viikko sitten. Asuntonsa isäntäväki kertoi hänet väkisten viedyn viimeksi rintamalle. Kuului hautoneensa pakenemissuunnitelmaa.

Kävin vankileirissäkin ryssien kasarmissa häntä etsimässä, mutta turhaan. Eräs kaunis tyttö herätti huomiotani. Näytti kiltiltä. Kuin porsaas koissaan. Ei annettu luutia ja rättejä puhdistautumista varten. Monta kurjaa miesten pukimissa, ryssien housuissa, lakeissa, leikattu tukka, tupakkaa polttaen. Joku näytti raskaanakin olevan.⁴⁰

Miehetkin jätkiä ja rappiotilassa olevia, tylsiä eläimiä, raukkoja ryysyläisiä, viheliäisissä omissa puvuissaan. Mitään ei huomannut heillä olevan yhtäläiseen sotilaspukuun pyrkimystä.

Kello kaksi ?? (Toim. huom. Ei saa selvää.) oli sotilasparaadi. Soittoa, saarna, soittoa, päiväkäsky! Suuri oli poikiemme luku ohi marssiessaan Agricolan patsaan soittokunnan soitellessa kuvernöörin rappusilla.

³⁹ Antti asui Viipurissa Toropaisen luona osoitteessa Brahenkatu 14. Osoitetieto ilmenee Aukustin kalenterista kohdasta Oso[i]tteita.

⁴⁰ Raskaudentila saattoi estää kuolemantuomion, mutta ei välttämättä. Tutkija Tuomas Hopun mukaan tästä ei ole varmuutta. Miten mahtoi käydä juuri odottavalle äidille ja hänen syntymättömälle lapselleen?

Tyttökoululla palokuntatalon luona sotilassairaalassa tapasin haavoittunutta Antin toveria. Olivat kuuluneet I rykmentin II pataljoonan 2. komppanian ensimmäiseen plutoonaan. Rintaman komentajana ollut eräs Järvinen. Viimeksi yhdessä Pullilan Kansakoululla 14/IV - 18, jolloin tämä (Taavetti) haavoittunut jalkaan.

2/V -18 Viipurissa

Kaunis aurinkopäivä.

Ilman työtä. Käytin neiti Siréniä vankileirissä: tuttavalleen tupakkaa, leipää. Ei hänellä itselläänkään leipää. Annoin omistani puoli leipää ja voita hiukan. Saattaessani hänet kotiinsa huomasimme eräässä kahvilassa leipää myytävänä. Sotilaat saivat yhden leivän ostaa 2:70! Minulla ei rahaa. Neiti antoi rahan. Ostin hänelle leivän!

Eräs juttu. Täytetty surujen malja.

Valleille ammuttu kaikki ryssät.⁴¹

⁴¹ Tapausta kuvataan Teemu Keskisarjan kirjassa Viipuri 1918 Suomen suurimmaksi joukkoteloitukseksi. Kaupungin vallanneet valkoiset ampuivat maanantaina 29. huhtikuuta kuularuiskuilla yli 200 lyhyen kielikokeen läpäisemätöntä kaupunkilaista. Ideologisesti osa näistä (venäläisistä) oli tiettävästi hyvin porvarillisia. Valkoistakin valkoisempia? Paikalla sijaitsee yksinkertainen muistomerkki.

Vartija huomasi erään pienen pojan erästä vainajaa koettavan kääntää selälleen. Ei jaksanut. Vartija toka[i]si: mitäs poika siitä retuutat? Poju [puhui] huonosti suomea. Sanoi vaan isä, isä. Vartija auttoi. Käänsi seljälleen. Poju hyväili isänsä poskia. Molemmin käsin otti isänsä pään käsiensä väliin. Hyväili, suuteli. Vartija tiuska[i]si, mitäs siitä raadosta nuoleksit. ”Isä, isä”, sanoi vaan poika.

Kuvittele itse olevasi pojan asemassa.

Voi sodan kirous! Ihmiset tylsyvät pedoiksi.

Edellisenä yönä salaa ammuttu 12 vartijaa. Viime yönä kahdeksan.

Jo Viipuri alkaa vilkastua. Iloisia ihmisiä jo virtailee kadut täynnä. Tapasin Santeri Hirvosen.

3/V -18 Viipurissa

Tyyne Sirén⁴²

Kylmä aamupäivä. Rakeita, päivänpaistetta päivällä. Iltapäivä tasaisemmin päivänpaistetta.

Kylmä pohjatuuli.

Iltapäivällä elävissä kuvissa. ”Pallas” ilmaiseksi. Ohjelmakuvat kurjat. Rivoja viisuja laulelivat Laina Pursi ja Hilli Lindqvist.

⁴² Tässä ei muuta maintaa kyseisestä henkilöstä. Onko hän edellä mainittu neiti Sirén?

Opettaja Hirvonen Polvijärveltä huusi ulos ja yhdyimme häneen. Läksimme pois meluten ja tuomiten.

Kolme maalaistyttöä talutteli marhaminnasta⁴³ ruunia, laihtuneita, kotiin päin pitkin Torkkelia. Kaiketi punarosvojen ryöstämiä ja nyt vapautetut.

Sain lipun käydä kaikissa vankileireissä ja tavatessani tuoda Antti-veli pois.

4/V -18 Viipurissa

Yöllä pakkasta. Lätäköt vahvassa jäässä. Paisteinen päivä, mutta kylmä pohjoistuuli.

Kävin Naulasaaressa veljeäni etsimässä. Mennessäni mestari Rautavirralla kotona vaan kolme pienintä lasta.

Tie Naulasaareen Tienhaarasta sodan jälkiä täynnä. Patruunoita, sardiinipurkkeja, hevosen päitä ja raatoja, niiden suolia, kaikenlaisia jätteitä, tuossa leipä likoamassa ojassa, hattuja, rääsyttyä, ynnä muuta. Muistikirjoja, metallityöläisten jäsenkirjoja Helsingistä, punakaartien ja muiden sosialistiyhdistysten jäsenkirjoja. Juoksuautoihin haudattu hevosia. Eräs näkyi selällään, takapuolet vielä peittämättä. Kai punikitkin siellä!

Ryssien kasarmeilla puna[i]sia haavo[i]tettuja. Hyi likaa ja hajua.

Tie usein paikoin hyytyneen veren peittämä.

⁴³ Marhamintaa kutsutaan nykyään nimellä riimunnaru. Kuuliaista hevosta voi taluttaa pelkän riimunnarunkin avulla, mikäli muita varusteita kuten päitsiä eli riimua, johon riimunnaru kiinnitetään, ei olisi saatavilla. Tässä lienee käynyt juuri näin: tuttu ihminen, tuttu hevonen, tuttu kotimatka... Hevosenhan sanotaan löytävän myös oma-aloitteisesti kotiin.

Tulomatkalla Naulasaaren teidenristeyksessä tapasin kuorma-auton täynnä jääkäreiden näköisiä sotilaita, jotka puhuivat outoa kieltä. Menin luo ja huomasinkin saksalaisiksi. Terve, koppasin kättä. Tulivat Viipurista Kotkaan.

Kyselivät, onko Kotkassa polshevikkejä.

Eräs yli keski-iän tapasi minut. Näytti vilttihatun reuhkaa sanoen sen olevan poikansa hatun. Löytyi tuosta tienvierestä. Etsi muitakin muistoja. Väkisten olivat vieneet kuormaa kuljettaessaan. Nyt viaton sai turman.

Junassa tapasin maalaisnuorukaisen, jota punaroistot ampuneet selkään omassa kodissaan. Paareilla lepäsi toinen, joka päässyt hirmuja pakoon niiden perään ampuessa. Metsässä piileskellen kylmettänyt jäsenensä ja järkikin mennyt seka[i]sin.

Neljä jääkäriä ammuttu saunassa.⁴⁴ Koko saunaväki vangittu.

5/IV -18 Viipurissa

Olin onnellinen viettäessäni yöni rouva Tiaisen⁴⁵ ystävällisessä kodissa. Karjalankadun numero 11 asunto 8:ssa.

⁴⁴ Tässä näyttäisi lukevan lisäksi Wp, Wiipuri. Mikä sauna kysymyksessä? Keitä nämä jääkärit olivat nimeltään? Ketkä ampuivat?

⁴⁵ Joku vanhempi rouvako?

Vahinko vaan, että niin aikaisin, puoli viisi, piti nousta ylös Hannilaan matkustaaksemme kello seitsemän.

Reinin vahti (Die Wacht am Rhein)⁴⁶

suomensi Severi Nuormaa⁴⁷

1. On niin kuin kutsut karkelois, kuin miekan melske myrsky sois: Rein vaarass on, Rein, Saksan Rein! Ken vahdiks virran ainosein? Pois huoles, maani mairehein, pois huoles maani mairehein! Sun suojas Rein! On valpas, suur, sun suojas Rein.
2. Kun ykskään tippa verta verta vaan, kas ykskään kelpaa kantamaan, yks urho uljas tiensä ties, ei virralla käy vikamies! Pois huoles, maani mairehein, pois huoles maani mairehein! On valpas, suur sun suojas Rein! Sun suojas Rein!

Erityisellä junalla saavuimme Hannilaan kello 12. Söimme ja sitten telefo[o]nilinjoja vetämään Kavantsaareen. Kello viisi jo olimme Kavantsaarella. Ja Viipuria kohti samassa.

Aamulla tapasin Eino Suhosen asemalla. Eipä mies ole paljon muuttunut.⁴⁸

⁴⁶ Reinin vartio. Runo löytyy Valistuksen laulukirjasta vuodelta 1920.

⁴⁷ Suomalainen runoilija, sanoittaja, toimittaja ja kansansivistäjä.

⁴⁸ Joensuun Lyseon jääkäreitä jälleen.

6/V -18 Viipurissa

Aamu aurinkoinen. Kylmänpuoleinen tuuli. Nuhaa hiukan ja kurkku kipeä. Ikenet aivan hellät.

Mahdoton purra kovaa leipää. Sitä purressa eilen verille ikenet.

Päivä kului laiskotellessa. Kotiin! Björklund sanoi, että seitsemäs päivä kello kaksi pääsemme kotiin!

Eino Suhonen lupasi minulle japanilaisen. Nestori K. sen kävi. Vaihdoin hänen venäläiseen.⁴⁹

Illalla kuulin junan lähtevän kello 11 Jokelaan. Lyöttäydyin mukaan. Antreassa menin venäläistäni noutamaan Nestorilta ja kun saavuin asemalle, juna juuri läksi. Odottelin hiukan ja pääsin toiseen junaan, jolla Elisenvaaraan. Lähellä Elisenvaaraa sotilasjuna makoili radalla. Viivyimme ja taas asemalle päästessämme se Jokelan juna läksi.

7/V -18 Matkalla Jokelaan

Kello neljä aamulla olimme Jaakkimassa. Lunta aseman edustalla. Vettä sateli.

Tuo juna, joka toi minut Antreasta, meni Mikkeliin ja Elisenvaarassa muutuin kolmanteen eli tuohon edessämme maleksivaan sotilasjunaan. Kello seitsemän olimme Sortavalassa, ja kotona kello kaksi pp.

Iltayö ??⁵⁰

⁴⁹ Tässä puhutaan mahdollisesti sotasaalispistimistä. Tämän kirjan toimittaja löysi vuonna 2006 matkalaukullisen erilaisia pistimiä ja tykistön ammusten hylsyjä edesmenneitten sukulaisten jäämistöistä. Venäläistä pistintä kutsuttiin rotanhäntäpistimeksi. Joukossa oli myös japanilainen Arisaka. Esineet tunnisti Pohjois-Karjalan Asehistoriallisen killan asiantuntija.

⁵⁰ Sanan iltayö perään piirretty risti, mutta asiaa ei avata.

8/V- 18 Matkalla Sortavala-Viipuri

Aamupäivällä kaunis aurinko. Tuuli kylmä. Päivällä lyijynharmaa taivas.

Minussa ja Annissa⁵¹ kova nuha.

Viipuriin kello 11 yöllä. Yön vietin matkustajavaunussa. Uh! Miten polvia paleli!

9/V -18 Viipurista Antreaan. Antreasta Viipuriin.

Kylmä aamu. Tapasin sattumalta erään miehistämme vaunussa Viipurissa. Sanoi: miehet ilman ruokaa. Lähdin sitä noutamaan Antreasta. Sainkin yhden päivän ruuan miehille.

Julmuutta. Opettaja Juho Puhakan kohtalo.

Arvi Nygrenin kautta veli-Antilta terveiset.

Talin aseman seinälle jälleen nostettu Mikkelin poikien muistotaulu aseman valloituksesta.

Elisenvaarassa Elfvengrenin⁵² poikia. Toivo Haikonen Käkisalimesta (Tiiran serkku) antoi minulle makeaa otraleipää ja keittiöstä hommasi ison ruukullisen soppaa. Hyvä työ!

Joukkomme siirtynyt Sortavalaan. Matkustin sinne. Yö lyseolla.

10/V -18 Sortavalassa

⁵¹ Aukusti näyttää kutsuneen Anniksi vanhinta tytärtään, vuonna 1914 syntynyttä Anna-Liisaa.

⁵² Georg Elfvengren?

Löysin miehet. Ilman työtä. Kaunis päivä. Mitäs muuta! Santeri Hirvosen tapasin. Illalla Sonja (? Nimestä ei saa selvää. Toim. huom.) M:n luona teellä. Yön vietin eräässä kahvilassa.

11/V -18 Sortavalassa

Taaskin kaunis päivä. Björklund saapunut. Selvitin välini hänen kanssaan. Erosin ja kotiin. Santeri Hirvonen sanoi myöskin lähtevänsä kotiin nyt, mutta junalla kuulin tovereiltaan, että hän ei vielä päässyt.

Illalla kello 9 olin kotona. Aimolle iso hevonen, Annille iso lehmä, Helville pieni lehmä.⁵³

12/V -18 Kotona Joensuussa⁵⁴

13/V -18 Matkalla Viipuriin.

Päämääränä veljen kohtalon selville saaminen.

Matkatoverinani elukoiden kauppias V. Heiskanen, joka oli räikkylä[lä])isten kanssa sotakursseilla Joensuussa talvella. Kehui, että Santeri Hirvosen⁵⁵ ja minun komennus oli hänestä selvempää ja tempaavampaa kuin muiden johtajien! Olkoon menneeksi! Tuo maire

⁵³ Lasten tuliaiset! Ehkä asemasotavaiheessa joku oli tehnyt puhdetöitä. Kotona odotti Helena-vaimo ja kolme pientä lasta. Perheeseen syntyi myöhemmin vielä kaksi lasta lisää, Aini ja Pekka.

⁵⁴ Sivu tyhjä, tälle päivämäärälle 12.5.1918 ei päiväkirjakirjoituksia.

⁵⁵ Santeri Hirvosesta tuli sittemmin koululaisten hiihtolomaidean alkuperäinen isä. Hän oli lempinimellä Santtu tunnettu Joensuun Lyseon lehtori. Hirvonen toimi myös Joensuun kaupunginvaltuustossa. Hänen viimeinen leposijansa sijaitsee Joensuun hautausmaalla.

enempi kuin ylempien huomaamattomuus! Johtaja, sotapäällikkö onkin enempi minun veressäni kuin sivi[i]liverat. Ensiunelmani on ollut [tulla] upseeriksi!

14/V -18 Viipurissa

Kaunis päivä.

Luulin junan menevän Taliin kello kahdeksan aamulla. Kiiruhdin asemalle jo puoli kahdeksan.

Sanottiin, että juna läksi puoli tuntia sitten.

Huilailin koko päivän. Saunassa.⁵⁶

Aamulla kuulin käen kukkuvan. Eräs neiti kertoi, että Sortavalassakin käki kukkui jo pari päivää sitten.

15/V -18

Kaunis aamu, käki kukkui, linnut livertelivät.

Talissa kello kahdeksan aamupuolella. Tuokon todistus:

Antti vangittuna vaunussa 27. päivä. Kello kaksi yöllä muutettu saunaan.⁵⁷ Huopahattu päässä, harmaat housut, pitkä palttoo päällä. Näyttänyt siistin näköiseltä. Vastakohta kahdelle muulle, joista toinen ei voinut kävelläkään kunnollisesti sukupuolitaudin tähden.⁵⁸

Antti puhellut arastelematta ja pelkoa osoittamatta kuolemasta. Jo kolmasti ennen oli hänet

⁵⁶ Miksi hän ei lähde kävellen Taliin. Onko hän taas sairaana. Vai onko jokin muu syy?

⁵⁷ Onko kysymyksessä siis Talin aseman sauna?

⁵⁸ Mitkä muut seikat voisivat vaikeuttaa kävelemistä. Haavoittuminen?

kuljetettu ammuttavaksi, mutta aina lykätty. Nyt 28. päivä huhtikuuta 1918 oli päätetty neljäs kerta toimitettavaksi. Päivällä kello yhden ajoissa paikoille.⁵⁹ Päälikkö Tuokko kysynyt, että ovatko tuomitut toimineet niin, että ovat tyytyväisiä. Nuo kaksi olivat olleet vaiti. Antti oli pää pystyssä, avoimin katsein sanonut: ”Olen toiminut parhaan harkintani mukaan. Tehnyt voitavani. Tehkää kanssani kuten haluatte. Sanokaa terveisiä veljelleni, joka on revi[i]sorina Joensuussa.”

Kun ampujat valmiit, oli hän sanonut: ”Pojat, ampukaa hyvin.”

Ja ääntä päästämättä oli vaipunut...

Hauta sijaitsee kauniissa kuusikossa ojan varrella 10 askelta oikealla katsottuna etelään ja 135 askelta aseman pohjoispuolelta ja tässä aseman itäpuolella etelään päin kulkevan maantien pienen sillan luota etelään päin.

Tuo sama oja kulkee maantien länsipuolta pohjoiseen ja tuon sillan kohdalla kääntyy maantien poikki sen itäpuolelle.

Aseman saunan eteläpään luota lähtee tie metsää kohti itään, kääntyy pohjoiseen kulkien ladon länsipuolelta metsään pohjoista kohti:

Tuon tien polvesta pellolla suoraan itää kohti saunasta kulkee polku metsässä kulkevalle valtamaantielle. Tuon polun oikealla puolella ojan luona siis veliraukkani leposija.

Paikka on lintujen laulumetsä. Kuuset kuni soivat.

Runollinen paikka metsäojan varrella.

⁵⁹ Pienellä kirjoitettu lisähuomautus: 2.30 ip paperin mukaan.

Runoutta rakastit. Runouden ja rauhan kehdossa nukut. Siellä makaat laitimmaisena ojan puolella pää pohjoisessa. Taitoin kuusen oksia. Niillä peitin hautasi.

”Ole Jumala hänelle armollinen.” Hän eli aatteelleen, kuoli sen puolesta, sen kanssa. Eihän kauniimpaa voi ihminen toteuttaa.

Urho olit, vaikka taistelit toisen lipun alla kuin minä.

Tuomio kolmannen Jääkärirykmentin esikunnan määräyksestä 27/V⁶⁰ -18. J. Haapalaisella virkakirja. V:rin⁶¹ asemapäällikkönä nyt.

16/V -18

Kaunis aamu. Yöllä satanut. Yöni vietin Rukoushuoneella Sortavalassa.

Nyt on kello 7.50 aamunpuolella. Tulin juuri teetä juomasta lyseolta. Istun reppu selässäni Kaupungintalon puistossa penkillä halkovajan luona. Takanani on portti numero kaksi. Linnut laulavat. Tuuli hiljaa henkäilee lahden puolelta. Aurinkokin vetäytyi suruverhon taa.

Veljeni, veljeni! Ajatukseni askaroivat sinussa! Kyyneleeni valuvat pitkin poskia pesten vielä pesemättömät kasvoni. Silmä sumenee...

⁶⁰ Huhtikuisen teloituksen tuomio toukokuulta? Päiväkirjassa todellakin merkintä V, toukokuu.

⁶¹ Lyhenne tarkoittanee Viipuria. Onko tuomio tallessa?

Illalla kello kahdeksan kotona. Äitini oli vastassa, seisten Kansakoulun luona. Mitään en kertonut yhteisestä surustamme.⁶²

17/V -18 Joensuussa

Torilla tapasin isäni päivällistunnille mennessäni. Kerroin hänelle suoraan asian. Kielsin äidille kertomasta.

Illalla menin äidin luo Anna-Liisan kanssa. Ovi säpissä. Menimme sisään. Katteluksen Eetu tuli heti luoksemme. Isäkin. Juttelimme. Äitikin tuli vaiteliaana, synkkänä. Meni kamariin ja nurkkaan kääntyen itki hiljaa. Hän aavisteli pahinta minun teennäisestä välinpitämättömyydestä. Eetu poistui. Äiti antoi Annille namusia, tuli luoksemme keittiöön ja enempi itkien sanoi: ne tappoivat Antin, voi kumminkin. Kunpahan kaatuisi kolmetuhatta valkoista.

Niin se käy, kun ryssälle antautuu. Jos tuoksi arvasin, olisin hänet jo kapaloihinsa tuhonnut. Voi kumminkin. Ihan häpeästä kuolen. Jokainen oso[i]ittaa, että sellaisen kasvatin, rosvon, murhamiehen. Niin käy, kun Jumalansa hylkää.

Usein puhelin hänelle, mutta tylästi [hän] puheeni pois työnsi.

Koetin äidille selitellä, että veli ei ollut roisto. Aatteen mies, joka sankarina taisteli ja pysyi paikoillaan silloin, kun kaikki muut ylemmät pettivät. Ihanteensa puolesta, puolesta sorretun luokan hän kuoli varma tietoisuus asiansa oikeudesta. Hän oli mies. Kunnia hänelle. Ei itsekkäisyys, vaan uhrautuvaisuus ja pyhemmän tunteen velvollisuuden tunnon selvyys ja

⁶² Perheestä oli aiemmin menetetty tytär Anna Elisabet, Aukustin ja Antin sisar, joka menehtyi sairauden seurauksena vain 17 vuoden iässä vuonna 1905. Anna sai kauniin kuolinilmoituksen lehteen. Se löytyy hänen Uuteen Testamenttiinsa liimattuna.

voima saivat hänet noiden joukkoon. Konnat pettivät hänet käyttäen hänen aatteellisuuttaan halpojen pyyteittensä aseena.

”Jos tietäisin, missä hän haudattuna, noutaisin hänet. Kerjäisin matkarahat ja paljain kourinkin mullat hänen päältään loisin.”

Sanoin en tietäväni hautaa ja vaikea häntä löytää tuhannen hautojen joukosta.⁶³

Tyynempänä hän jatkoi:

”Siilaisellakin kävin tänään. Ovathan nuokin hänen osatovereitaan. Käyn toistekin siellä.”

Äiti-raukka. Syvä on surusi. Pelkään, että tulet hulluksi tahi kuolet heti surusi taakan alle.

18/V -18 Joensuussa

Yöllä oli hiukan satanut. Koko päivä oli pilvinen.

Äitikin jo oli saanut tasapainonsa. Puhui asioista tyynemmin, harkitummin.

Jokaiselle meille on säilytetty vapautemme uhri kannettavaksi muodossa tahi toisessa. Äidin mielestä veli sortui jumalattomuuteensa, isän mielestä [hän oli] rikollinen.

⁶³ Todellisuudessa tuo teloitus- ja hautapaikka sijaitsi Talissa, Viipurin maalaiskunnassa. Venäläiset kutsuvat Talia nykyään nimellä Paltsevo. Aukusti myös piirsi päiväkirjaansa tarkan kartan. Kartan innoittamina, maastoetsinnät (hautaamattomien) jäänteiden löytymiseksi aloitettiin vapaaehtoisvoimin syyskuussa 2017. Koronapandemian ja Venäjän aloittaman hyökkäyssodan vuoksi tehtävä on pysähdyksissä. Ilman näitä esteitäkin tehtävä on hyvin haastava, sillä alueelle on rakennettu. Lopputulosta ei voi kuitenkaan tutkimatta tietää. Lisäksi avuksi tarvitaan kehittynyttä tekniikkaa.

Minä sanon: sydämensä oli totinen ja lämmin, herkkä; sielunsa kauneutta janoava ja pulppuava aatteensa tietoisuuden lähteestä; järkensä oli erehtyväinen, kuten – ihmisen, meidän kaikkien.

Luonteensa ehyt, kärsivän ja sorretun puolesta kaikkensa antava tinkimättä uhrinsa suuruutta. Kun muut pettivät ja jättivät lauman, hän yksin ei pettänyt, vaan seisoi paikallaan viimeisimmäksi siten todistaen:

kaikkeni annan, aatteeni kanssa seison, kaadun, saanhan tyydytyksen, rauhan. Teen parhaan harkintani ”mukaan”.

Eihän ihmiseltä voi enempää vaatiakaan. Mitä jäi tekemättä ja pimeäksi, se kohtalon vastuulle.

Älä itke, äitini kallis. Jumala säätää ja hänellä onnen avaimet.

19/V -18

Aamupäivällä sadetta ja pitkin päivää. Junalla Matkaselkään. Pellikan luo. Neuvoivat väärin, juoksuttivat puolen maailmaa ympäri. Kun osuin Ruskealan kirkon ohi, joutuin oikealle tolalle. Tuossa kuuden ajoissa illalla olin perillä.

20/V -18 Kol[li]itsassa

Puoli viisi aamunpuolella nousin ylös auringon paistaessa suloisesti. Käki kukahtelee aamutervehdykseksi. Metsä raikuu pienten laululintujen sävelistä. Pellikka⁶⁴ meni varsaansa etsimään. Minä tuonne korkealle mäelle näköaloja katselemaan. Emäntä piirakoita leipoo!

Kypärinmäellä. Näkee kauas Jaakkiman aseman seudut. Ruskealan kirkko, metsää, metsää, siellä täällä musta siementä odottava maan povi, lato vehreine peltoineen, lupaavine nurmikoineen.

Päivän nousun ja laskun rajat näet. Kuulet Ryymänkosken huutavan kohinan Ahinkosken säestäessä.⁶⁵

Kauransiemeniä 30 kg à 2,50 mk

Otrajauhoja 6 kg à 6 mk

Perunoita noin 2 kappaa à 3 mk

Varsalla kaksivuotisella Matkaselän asemalle.

Kotona hiukan yli seitsemän illanpuolella. Joensuun asemalla vaimoni sanoi tulleen kortin Viipurista, että veli-Antti vankina siellä [ja että] minua kutsutaan sinne. Isäkin asemalla ja pisti käteeni tuon kortin!

”Her Revissori Karkainen Joensuu

Viipurissa 18/5 -18

⁶⁴ Pellikan osoite: Ruskeala, Ahi.

⁶⁵ Ahinkoski on ollut suosittu matkailijoiden virkistyspaikka.

Weljenne on vankina täällä viipurissa keski kasarmilla Tulkaa häntä pelastamaan ja selvittämään asianne

Kunnioittaen, A. Toropainen”

Tuon Toropaisen luona hän asui ennen sotaa. Tuntuu uskottavalta tämä tieto. Matkalle siis huomenna.

21/V -18 Matkalla Viipuriin

Muuten ei mitään erinomaisempaa. Eräiden kanssa väittelyä meille tyrkytetyn kuninkuuden johdosta.⁶⁶ Matkatoverinani eräs rautatiellä Pietarissa palvellut sähköttäjäneiti, jonka setä on Juvonen täällä Joensuussa rautatiellä. Veljensä potee Joensuun sotilassairaalaan.

Yöllä puoli 12 perillä. Yövyin aseman III luokan salin penkeillä.

Seuralaiseni kertoi: Tokoi kävellyt Pietarissa. Eräs rouva tullut vastaan, sanonut: Maanpettjä. Tokoi hölmistyi, lymysi porttikäytävään. Rouva jatkoi matkaansa rauhallisesti.

22/V-18 Viipurissa

Jo aikaisin aamulla kello puoli 7 menin Toropaiseen. Sain kuulla, että mestari Rautavirran pojat heille tuoneet tiedon, että veljeni olisi Viipurin keskuskasarmilla vankina. Menin

⁶⁶ Millaiseksi olisi suomalaisten elämä muodostunut, jos kuninkaana Saksan Friedrich Karl, Väinö I? Yleisemmällä tasolla, mikä ylipäänsä on liittolaisuuden hinta. Vastikkeetonta sotilaallista apua tuskin on saatavissa.

vankilaan. Huutelin joka huoneesta Joensuun poikia. Monta joensuulaista oli, mutta ei häntä, jota etsin.

Kävelin Tienhaaraan mestari Rautavirran luo. Siellä vaan rouva kotona. Hän kertoi: eräs puuseppä, Laiholla⁶⁷ töissä, kertonut rouvalle, että Antti päivisin Laiholla ruumisarkkuja tekemässä ja öisin vankilassa. Rouva heti toimituttanut sanan Toropaiselle luullen minun vielä olleen Viipurissa. Tuona päivänä, 4. päivänä toukokuuta olinkin vielä, mutta en enää käynyt Toropaisella. Ja Toropaisen poika oli sitten kirjoittanut tuon kortin näin hataroitten huhujen perusteella.

Rouva muuten oli hyvin ystävällinen ja kertoi pikkupiirteitä veljestäni. Antti oli läheisessä kanssakäymisessä heidän kanssaan ja oli vapaasti puhellut kaikista asioistaan. Viimeksi heidän luonaan ollessaan, taisi olla noin 14. päivä -18, he olivat lyöneet arpaa.

Kysymyksiin, kaadunko, haavoitunko, arpa oli aina hänelle vastannut: et. Kysymykseen, kuolenko, arpa oli aina sanonut: kuolet.

Antti oli äkämystynyt ja heittäen kortit pitkin pöytää sanonut, että kortit eivät mitään tiedä!

Mutta ne tiesivät!

Sinä et taistelussa haavoittunut, etkä kaatunut, mutta kumminkin kuolit hataran tutkimuksen ja ehkä liian hätäisen tuomion tähden!

⁶⁷ Antti oli ammatiltaan puuseppä ja hänen työpaikkansa oli veljensä osoitetietojen perusteella nimeltään Laakson Puuseppätehdas. Kertoman mukaan Antti oli lahjoittanut veljelleen häälahjaksi kalusteita, joista moni on yhäkin suvussa ja päivittäisessä käytössä, mm. korkeaselkäinen sohva, astiakaappi, suoraselkäiset tuolit. Kestävää, ajatonta kauneutta.

Veli oli vielä vakuuttanut, että hän ei ole ketään ampunut. Kun oli etulinjoilla, aina ampui ilmaan. Oli huomannut joukon olevan halpamaisen. Tehnyt voitavansa tuon roskajoukon tihutöiden estämiseksi.

Kun hän oli sairaslomalla, lähtöään oli viivytellyt mahdollisimman kauan. Rouva pyytänyt jäämään heille piiloon. Hän sanonut niin mielellään sen tekevänsä muuten, elleivät roistot löytäisi häntä. Jos löytävät, silloin rouvan perheelle kamalat kärsimykset. Ei tahtonut olla heidän onnettomuutensa aiheuttajana ja kun ruokaa ei saanut muualta, ei työtäkään, kuin punakaartissa, ei auttanut muu kuin mennä sen helmoihin.

Jos jostakin olisi työtä saanut, heti punikit olisivat rintamalle vieneet kumminkin.

Rouvan huostassa oli velimiehen kaulaliina, jonka srappnellin sirpaleet olivat rikkirepineet ja vikuuttaneet korvalehden.⁶⁸

Velimies oli hommannut Rautavirran pojille matkustuslupaliput ja muutenkin tehnyt pieniä palveluksia. Ja niin rouva väitti, että hän olisi saanut Antin vapaaksi, jos olisi hänet tavannut jostakin elävänä.⁶⁹

Veliparkani! Kuolemasi velvoittaa! Kostonko, rakkaudenko työhön niiden hyväksi, joitten puolesta sinäkin ritarillisena urhona kaaduit. Muistosi elää.

⁶⁸ Haavoittuminen sinänsä todennäköisesti tulkittu kohtalokkaaksi todisteeksi osallistumisesta taisteluihin.

⁶⁹ Suhteilla saattoi hyvinkin saada vangitun vapaaksi. Antin kohtalo näyttäytyy erityisen traagisena siksikin, että eivätkö veljekset olleet yhtä aikaa Talissa juuri tuona huhtikuun viimeisenä viikonloppuna? Päiväkirjasta saa käsityksen, että olivat, tietämättä toisistaan. Eivätkä kohdanneet!

LIITE 1. VIENAN KARJALAN RETKI?

Aukusti Kärkkäinen kirjasi sotatekevään 1918 päiväkirjamuistiinpanonsa lyijykynällä pieneen vihkoon. Tämä vihko sisältää myös maininnan retkestä, joka on suuntautunut itään. Kertomus kuitenkin loppuu äkisti kesken, vaikka vihkoon olisi mahtunut vielä runsaasti kirjoitusta. Edes pistettä ei alkutekstissä ole viimeisen sanan perään laitettu. Mitä on tapahtunut?

Jatkuuko juttu jossain toisessa vihkossa, emme tiedä.

Tässä heinäkuun lopun ja elokuun alun matkakertomus:

30. päivä heinäkuuta 1918

Sarion⁷⁰ luona. Hän jutteli matkasta Vienan Karjalaan. Ensin epäröin. Pyysin 800 markkaa⁷¹, jotka lupasi. Suostuin.

31/VII matkustin Lieksaan. Kumpulainen vastassa asemalla hevosen kanssa. Oli jo yö. Kävimme miehissä len[nätin]konttorilta morsekoneen ja tarveaineita. Nikolain kuvan revimme sen tuhannen palasiksi. Kasarmilla söimme vahvasti ja valmistausimme matkalle.

⁷⁰ Walde Sario, Joensuun komendantti, joka organisoi kansalaiskokouksia Repolan liittämiseksi Suomeen.

⁷¹ Onko kysymyksessä lainaraha vai palkkio! Suurehko summa kysymyksessä, vastasi yli kuukauden palkkaa Aukustin tuloissa. Maatalouskalenterin kirjaukset.

Matkatovereikseni tulivat Paavo Höttönen Lentierasta, entisen joensuulaisen kauppiaan poika, Lauri Kyander⁷² ja Elis Hakala Lieksasta.⁷³

Muut ratsain, mutta takapuolissani, istumapakaroissa olevat ärtyisät paiseet pakottivat minut kärryihin, joissa olin kupeittain pitkälläni.

Keskiyöllä läksimme matkalle. Mieleni oli odottavassa jännityksessä, mitä tuleman pitäisi. Autioita seutuja, isoja mäkiä ajettuumme tulimme kello viisi aamunpuolella 1/VIII Lehmivaaraan. Levähdimme.

Olikin se tarpeen 35 kilometriä yhteenkyytiin ajettuumme ikävää taivalta.

Päivän kerittyä pitemmälle suoriuduimme matkalle. Tavallinen maantie loppuu tänne Lehmivaaraan.

Nyt alkoi kinttupolut. Tavarani panimme rekeen ja itse sain ruveta kävelemään, sillä ratsastamisesta ei puhettakaan takapuolieni tähden, enkä viitsinyt hevosellakaan itseäni vedättää reessä kesällä ja sellaisessa – kannokossa.

Louhikkoa, kannokkoa, puroja, joitten yli riuku.

+++ Jatko jää arvailujen varaan, sillä vihko ei kerro tästä yhtään enempää! Miksi?!

Maatalouskalenterissa 1918 sen sijaan perjantaina 2. elokuuta merkintä: Kunnossa!

Sunnuntaina 4. elokuuta kello 2.20 majalta Lentieraan, jossa kello 4.30. Virstoja 7,5. Ja

⁷² Kirkkoherran poika. Myöhemmältä nimeltään Kiianmies.

⁷³ Tässä ratsastetaan kovatasoisessa seurassa: on suojeluskunta-aktiivia, jääkäriupseeria... Höttösen kerrotaan ampuneen itsensä, kun Repola vuonna 1920 menetettiin.

maanantaille 5.8. on kirjattu, että kello 12.30 kotiin venheellä. Seitsemäs päivä kotona, kahdeksas töissä, kello kymmenestä kahteen.

Aukusti Kärkkäinen työskenteli sähköttäjänä Joensuun lennätinkonttorilla elämänsä loppuun saakka.

Tältäkö arvoitukselliselta matkalta, vai joltain kokonaan eri matkalta, jäi kuitenkin elämään suvussa suullinen perimätieto, jonka mukaan Aukusti Kärkkäinen olisi osallistunut Aunuksen retkelle. Tietävästi Aunukseen mentiin hieman myöhemmin, ja tässä kuvattu retki näyttäisi kuitenkin tapahtuneen paljonkin pohjoisemmassa Venäjällä.

LIITE 2. AUKUSTI KÄRKKÄISEN VARUSTELUETTELOA 1918

Maatalouskalenteriin luetteloitu mm:

- kivääri
- revolveri ja kotelo; patruunalaukku
- kiikari
- kompassi
- rasvaa
- nuora, puhdistettua nahkaa
- sukset
- sauvat
- voiteita